

ТАТЯНА САШКОВА СТАНКОВА

**РАЗСЛЕДВАНЕ НА УБИЙСТВА, ИЗВЪРШЕНИ ПО
ПОРЪЧЕНИЕ ИЛИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕШЕНИЕ
НА ОРГАНИЗИРАНИ ПРЕСТЪПНИ ГРУПИ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**СОФИЯ
2018**

Дисертацията се състои от предговор, въведение, четири раздела и заключение. Обемът ѝ е 239 страници, в това число 2 приложения. Библиографията съдържа 137 заглавия на кирилица и 13 заглавия на латиница.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 26.06.2018 г. от 14.00 часа в заседателната зала на Академията на МВР, гр. София, жк „Младост“ IV, бул. „Ал. Малинов“ № 1.

Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се в стая 211, Академия на МВР.

**МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
А К А Д Е М И Я**

ТАТЯНА САШКОВА СТАНКОВА

**РАЗСЛЕДВАНЕ НА УБИЙСТВА, ИЗВЪРШЕНИ ПО
ПОРЪЧЕНИЕ ИЛИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕШЕНИЕ
НА ОРГАНИЗИРАНИ ПРЕСТЪПНИ ГРУПИ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на

Д И С Е Р Т А Ц И Я

**ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“**

**по докторска програма
Криминалистика
от професионално направление 3.6. Право**

**НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
Доц. д-р Иван Петров Видолов**

**РЕЦЕНЗЕНТИ
проф. д-р Евгения Коцева
проф. д-р Веселин Вучков**

**София
2018**

Дисертацията е обсъдена и предложена за защита от катедрен съвет на катедра „Наказателноправни науки“ към факултет „Полиция“ при Академията на МВР – гр. София на 25.04.2018 г.

Дисертантът е асистент в катедра „Наказателноправни науки“ на факултет „Полиция“ при Академията на МВР – гр. София.

Изследванията за дисертационния труд са проведени в Специализирания наказателен съд, Специализираната прокуратура, Софийски градски съд и Окръжен съд – Перник.

Автор: Татяна Сашкова Станкова

Редактор: Жанет Косева

Заглавие: Разследване на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи

Тираж: 20 бр.

Печатна база на АМВР

Рег. № 4581р-6932/17.05.2018 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Актуалност на проблема

Човешкият живот е изключителна ценност, поради което се ползва от засилената наказателноправна защита на държавата. Убийството е най-тежкото престъпление против личността, защото засяга именно това най-ценно благо на човека – живота. За по-пълна и ефективна наказателноправна защита на човешкия живот в Наказателния кодекс на Република България са предвидени различни квалифицирани случаи на умишлени убийства, изчерпателно уредени в чл. 116 НК. Едно от квалифициращите обстоятелства, с оглед на особеностите на дееца, е убийството извършено от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група – чл. 116, ал. 1, т. 10 НК.

Организираната престъпност е сериозна заплаха за съвременните общества. Тя нарушава нормалното функциониране на демократично изградените държавни институции и води до загубване на доверието в тях. Тя е заплаха за демократичните ценности и устои на съвременното общество. Характерно за нея е, че обхваща широк спектър от престъпна дейност: изнудване, трафик на хора, разпространение на наркотици, контрабанда, „пране на пари” и др., но измежду това многообразие от престъпни дейности най-тежки посегателства са убийствата, извършени от организирани престъпни групи.

Проблемите, свързани с организираната престъпност стоят в центъра на общественото внимание, предвид това, че противодействието на този вид престъпна дейност заема важна част от всички мониторингови доклади на ЕС. Във всеки един от тях, дейността на разследващите органи, прокуратурата и съдилищата е била критикувана с оглед недостатъчно

добри резултати на правозащитните и правоохранителни органи. Проблемът за организираната престъпност многократно е отграничаван от противодействието на престъпността по принцип и е формулиран като приоритет в наказателноправната политика на страната.

Въпросът за противодействието на организираната престъпност в България е особено важен и заема приоритетно място в нейната политика в последните години. Тя е предизвикателство пред страната ни и в тази насока за нейното противодействие са предприети редица закони, организационни и структурни мерки, между които и въвеждането в Наказателния кодекс на квалифициращото обстоятелство за убийство извършено от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група.

През последните години убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи намериха място в структурата на престъпността в България. Този вид убийства, спадащи към категорията на „представляващи обществен интерес“, са тежки престъпления против личността, отличаващи се с изключително висока степен на обществена опасност, които имат негативно влияние върху сигурността и обществената ситуация в страната.

Проблемът за убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи и дейността по тяхното разследване не е разглеждан самостоятелно и в цялост в българската криминалистика. **Актуалността и значимостта** на изследването са обусловени, както от предметната му насоченост – проблемът за разследване и разкриване на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи, така и от неговия обхват и съдържание, имащи комплексен харак-

тер. Същевременно така избраната тема има теоретично и практическо значение, ориентирана е към потребностите на процесуалната практика, което също предопределя нейната актуалност и научно-практическа насоченост.

2. Цел и задачи на дисертационната работа

Целта на дисертацията е разработването на частна криминалистическа методика за разследване и разкриване на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. С нея се прави опит да се извърши цялостно криминалистическо изследване на убийствата, свързани с организирани престъпни групи.

За постигането на така набелязаната цел трябва да се решат следните основни **задачи**:

а) Проучване на правната уредба, имаща отношение към дейността по разследване и разкриване на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи;

б) Изследване и разкриване на типичните обстоятелства, подлежащи на доказване в хода на производството по тази категория дела;

в) Разработване на криминалистическа характеристика на този вид престъпления като бъдат разкрити типичните, криминалистически значими страни на отделните групи извършители и жертви, както и най-често проявяващите се връзки и отношения с останалите елементи на престъплението;

г) Системно изследване и типизиране на начините на подготовка, извършване и прикриване на престъплението. Разкриване от криминалистическа гледна точка на някои особености на времето, мястото и средствата за извършване на престъплението. Установяване на проявяващите се взаимовръзки и зависимости на тези елементи с останалите елементи

от криминалистическата характеристика на престъплението;

д) Изследване на тактическите аспекти при образуване на наказателното производство. Изясняване на типичните законни поводи и естеството на данните в тях;

е) Извеждане на типичните следствени ситуации, както и произтичащите от тях тактически задачи;

ж) Разработване на научнообоснована система от типични следствени версии;

з) Извеждане на криминалистически препоръки за организация и планиране на разследването и на формите на взаимодействие между всички държавни органи, свързани с процеса на разследване;

и) Установяване на типичните действия по разследването и изследване на техните специфични особености. Извеждане на научнообосновани методи и тактически препоръки за повишаване ефективността по тяхното провеждане.

3. Предмет и обхват на изследването

Предмет на дисертационния труд е разкриване на криминалистическо значимите страни на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи и тактическите особености в процеса на тяхното разследване от органите на досъдебното производство.

Стремежът да се обхване изцяло изследваната проблематика определи широкия предметен, териториален и темпорален обхват на изследването:

а) **Предметен обхват:** При определяне на предметния обхват база бе класификацията на раздел I от глава втора на НК, като бяха включени престъпленията по чл. 116, ал. 1, т. 10 НК, както и тези, които преди влизането в сила на посочената разпоредба (01.10.2003 г.) имат за предмет такива деяния, но квалифицирани по т. 6 (по-конкретно пр. 1: „по начин или със средства, опасни за живота на мнозина”), т. 7 и/или т. 9 от същата алинея.

б) **Териториален обхват:** Изследването на първо мястото обхваща дела разгледани от Специализирания наказателен съд, предвид неговата предметна компетентност. Останалите изследвани дела са водени на производство в Софийски градски съд, Пернишки окръжен съд, Бургаски окръжен съд и Шуменски окръжен съд.

в) **Темпорален обхват:** Темпорално изследването обхваща времевия период 1996 – 2013 г.

4. Теоретични и емпирични основи на изследването

За **теоретична база** на дисертационния труд са използвани изследванията на наши и чуждестранни учени в областта на криминалистиката, наказателния процес, наказателното право, криминологията, съдебната медицина, психологията и др. (И. Вакарелски, Ц. Цеков, Г. Михайлов, И. Боев, Е. Коцева-Владимиорова, К. Бобев, Й. Кунчев, В. Недев, Р. Беленски, И. Видолов, С. Павлов, П. Топалов, Г. Георгиев, И. Сълов, М. Чинова, Н. Манев, В. Вучков, И. Ненов, Д. Михайлов, Р. Марков, А. Гиргинов, Р. Владимиров, А. Стойнов, Й. Айдаров, Б. Станков, С. Раданов, Н. Стойчев, Р.С. Белкин, В.А. Образцов, Е.П. Ищенко, Е.Р. Россинская, Н.П. Яблоков, А.Н. Васильев, Л.Г. Видонов, М.С. Гурев, Л.Я. Драпкин, В.Н. Карагодин, Г.Г. Зуйков, А.Н. Колесниченко, М.Г. Коршик, С.С. Степичев, Р.В. Локк, Я. Пещак, Н.А. Селиванов, В.Г. Танасевич, С.А. Тарарухин, А.А. Шмид, Е.К. Кагин, P.W. Pfefferli, W.J. Tilstone, M.L. Nastrup, С. Hald. A.J. Schwoeble, L. David и др.)

За **емпирична база** на дисертационния труд послужи проведеното емпирично изследване, което протече през следните етапи: планиране, провеждане, анализ на събраната информация и извеждане на теоретични обобщения. Емпиричното изследване бе извършено, за да се провери научната хипотеза, че убийствата, свързани с организирани престъпни групи имат типично проявяващи се криминалистически зна-

чими страни, проявяващи корелационни връзки помежду си, както и че дейността по тяхното разследване се характеризира със специфични тактически и организационни особености.

Темпорално изследването обхваща периода от 1996 до 2013 година, при което бяха изследвани общо 47 досъдебни и съдебни производства, водени за убийства, опити и приготовления за убийства, свързани с прояви на организираната престъпност, извършени на територията на цялата страна. Разгледаните дела представляват представителна извадка от водените производства за изследваните престъпления, чиито общ брой през изследвания период е 142.

Емпиричното изследване е извършено, чрез използване на формализирани анкетни карти за събиране на данни относно криминалистически значимите страни на престъплението и тактическите особености на разследването. Анкетните карти са разработени, така че да послужат за събиране на емпирична информация, за разкриване на криминалистически значимите страни на разглежданите престъпления. Резултатите от емпиричното изследване са обработени и обобщени, в резултат на което са изведени научнообосновани изводи, имащи отношение към целта и задачите на дисертационния труд.

Също така са изследвани и открити източници на информация чрез проучване мнението на органите на досъдебното производство и данните от полицейската и съдебна статистика.

5. Методи за изследване

При извършеното изследване са използвани две групи научно-изследователски **методи** – за събиране на емпирична информация и за обработка на емпирична информация: изучаване на случаи, проучване на документи, анкета, беседа, описание, сравнение, моделиране, структурно-криминалистически метод, типологизиране, метод на групирането и относителните величини, анализ и синтез, индукция и дедукция, кибернетични методи.

6. Научна новост

Дисертационният труд е първия опит в българската криминалистика за цялостно самостоятелно изследване на теоретичните и практическите проблеми на дейността по разследването и разкриването на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. Той представлява актуално, комплексно и завършено изследване, имащо теоретично и практическо значение.

7. Приложимост и полезност

Настоящата дисертация, разработена като частна криминалистическа методика за разследване на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи представлява обобщение на основните теоретически и практически особености на убийствата, свързани с прояви на организирана престъпност и на дейността по тяхното разследване и разкриване.

Знанията за типичните признаци на престъплението, както и за съществуващите връзки и отношения между тях имат теоретико-познавателно, методологическо и практико-приложно значение за криминалистическото им познание. Това дава възможност да се разработят криминалистически препоръки за по-ефективна работа по разследване и разкриване на изследваните убийства. Въз основа на установените особености са изведени научнообосновани методи, правила и препоръки за повишаване равнището на организацията по разследване на този вид престъпления. Това засилва практико-приложния характер на настоящото изследване и позволява резултатите от него да бъдат ползвани в практическата дейност на органите на досъдебното производство.

Същевременно при изследването на тази сложна криминалистическа проблематика са отчетени и някои положени от наказателното право, наказателния процес, кримино-

логията, съдебната медицина, психологията, което се явява допълнителна гаранция за методическото и научно значение на дисертационното изследване.

8. Обем и структура на дисертацията

Дисертацията е в обем от 239 страници печатан текст. Тя се състои от: предговор, съдържание, използвани съкращения, въведение, четири раздела с точки и подточки, заключение, библиографски списък на използваните източници и две приложения. Структурата е съобразена с БДС ISO 7144:2011, идентичен на английската версия на международния стандарт ISO 7144:1986.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В ПРЕДГОВОРА се обосновава актуалността и обществената значимост на изследването и се определят неговия предмет, обхват и цел.

Във **ВЪВЕДЕНИЕТО** дисертацията се обвързва с предишни научни изследвания в областта, определят се задачите за постигане на набелязаната цел, разглеждат се теоретичните и емпирични основи на изследването и разгърнато се посочват използваните научни методи.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ „Предмет на доказване при изследването на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи“ – в този раздел е обърнато внимание на същността и значението на съвкупността от обстоятелства, които трябва да бъдат установени и доказани в структурата на криминалистическата методика. За нуждите на изследването е обоснован извода, че в тази структура следва да намерят място от една страна – признаците на състава на разглеждания вид престъпление, посочени в Наказателния кодекс, а от друга – общите положения, очертани в чл. 102 от Наказателно-процесуалния

кодекс като предмет на доказване.

В **точка 1** на този раздел акцентът е поставен върху **субекта** и то предвид неговите особености, които водят до квалифициране на този вид умишлени убийства. В този смисъл е изяснено съдържанието на връзката на субекта на убийството с организираната престъпна група, изразена чрез формулировката по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група. Обсъден е въпросът за наличието на организирана престъпна група като признак, имащ характеристиката на основен, тъй като именно той разграничава конкретно извършеното убийство от същия вид престъпление, при което, обаче се прилагат правилата на съучастието. Очертани са формите на съучастие, предвид това, че субект на разглежданото престъпление са повече от едно лице, тъй като непосредственият извършител реализира престъпното деяние по инициатива и в интерес на организираната престъпна група.

В **точка 2** е разгледан въпросът за **субективната страна** на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. Изтъкнато е, че те се извършват най-често с пряк умисъл, без да се изключва евентуалният такъв. Също така за тях е характерно наличието на предумисъл. На следващо място е подчертана субективната връзка между съучастниците при този вид убийства, изразяваща се в наличието на умисъл за задружно осъществяване на конкретното убийство.

В **точка 3** е представен **обекта** на престъплението. Дефинирано е понятие за родов и непосредствен обект, като е подчертано значението, което има по-нататък конкретизирането на предмета на отношението.

В **точка 4** е разкрито съдържанието и е направен анализ на **обективните признаци** на изследваното престъпле-

ние: **предмет, изпълнително деяние, време, място, причинна връзка.**

Изяснен е въпросът за **предмета** на разглежданите престъпления като вид убийства. Застъпено е мнението, че за да бъде квалифицирано едно убийство по чл. 116, ал. 1, т.10 НК то основно внимание следва да се обърне на личността на жертвата, като се изясни с какво тя е предизвикала интереса на организираната престъпна група, за да бъде „поръчано” нейното убийство.

Очертано е съдържанието и формите на **изпълнителното деяние**, като основен признак от обективната страна, което при умишлените убийства е отразено в закона с думата „умъртви”. Характерно за разглеждания вид убийства е, че в по-голяма част от случаите се осъществяват чрез действие като форма на изпълнителното деяние.

Изследвани са **времето и мястото**, като е изтъкнато тяхното значение за разследването. Подчертан е фактът, че тези убийства много често се извършват на публични и оживени места, с което реално и непосредствено се застрашава живота и на други лица извън този на жертвата.

Обоснована е необходимостта в процеса на разследване по всяко едно дело да бъдат установени следните времеви признаци: време на вземане на решението от организираната престъпна група за извършване на убийство и време на извършване на самото убийство. По този начин се акцентира върху предварителността на взетото решение, упоритостта за постигане на престъпната цел с оглед взетото решение, продължителния период от време, през който спокойно да се обмислят мотивите „за” и „против” извършването на убийството.

Предвид резултатния увреждащ характер на изследваните престъпления е изтъкната необходимостта от доказване съществуването на **причинно-следствена връзка**: от една

страна – между решението на организираната престъпна група за извършване на убийство и действията на непосредствения извършител, насочени към умъртвяване на жертвата, а от друга – между деянието на непосредствения извършител и предизвиканите с него общественоопасни последици. С оглед на това конкретното убийство ще се счита за довършено след настъпване на смъртта на жертвата и то ако между решението на организираната престъпна група за извършване на убийство и деянието на извършителя – от една страна и извършеното от него деяние и настъпилата смърт – от друга страна има причинна връзка. Същественото в случая е, че крайният резултат – смъртта на жертвата, макар и непряко, е свързан с взетото от организираната престъпна група решение за извършване на убийството. Тази именно опосредствена връзка между тях следва да се докаже в хода на разследването, в противен случай извършеното убийство не би следвало да бъде квалифицирано по разглеждания състав.

В точка 5 е обърнато внимание на характера и размера на вредите, причинени в резултат на извършеното убийство. Изтъкнато е, че включването на тези обстоятелства в предмета на доказване е обусловено преди всичко от възможността в наказателното производство да бъде предявен за съвместно разглеждане граждански иск за причинените с убийството най-вече неимуществени вреди, без да се изключват и имуществените такива. Само от тази позиция може да се изясни характера, да се докаже основанието и да се определят вредите, причинени от убийството.

В точка 6 на Раздел първи са разгледани някои други обстоятелства, които са от значение за отговорността на обвиняемия. Включването на тази група обстоятелства в предмета на доказване е израз на принципа на индивидуализация на наказателната отговорност.

В тази връзка е подчертано значението, което начинът на извършване и използваните средства имат при изследваните убийства: от една страна – за определяне на тяхната степен на обществена опасност, както и тази на дееца, а от друга – за правилното определяне на правната им квалификация. В тази връзка в Наказателния кодекс е предвидена повишена отговорност в случаите, когато убийството е извършено по начин или със средства, опасни за живота на мнозина, както опасност много често възниква при убийствата по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. На първо място използваните при тях средства са полуавтоматични, включително снайпер, автоматични огнестрелни оръжия и взривни устройства. По естеството си тези средства развиват голяма енергия и сила и имат широк обсег на действие, с което именно се създава опасност за живота на повече от едно лице. На второ място използваният при тях метод на умъртвяване създава опасност за живота на повече от един човек.

Изтъкната е необходимостта да бъдат установени и факти, отнасящи се до отделни действия, свързани с планирането, подготовката и прикриването на убийството, както и до характера и степента на участие на всеки един съучастник в извършеното убийство. Отчетени са личностните характеристики на извършителите. Изяснено е съдържанието на мотива за извършване на убийството по отношение на всеки един от съучастниците, тъй като той обикновено е различен при всеки един от тях. Очертани са смекчаващите и отегчаващите вината обстоятелства.

***Изводи:** В обобщение би могло да се заключи, че първоначална квалификация за убийство, извършено от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група би била изключение, тъй като*

установяването на всички тези гореописани обстоятелства, влизащи в предмета на доказване обикновено се извършва на един по-късен етап от образуването на досъдебното производство за умишлено убийство. Ето и защо е толкова важно всичките тези, влизащи в предмета на доказване обстоятелства да бъдат установени, изследвани и доказани поотделно и конкретно за всеки участник, като се отчетат характерът и степента на отговорността на всеки един от тях за извършеното убийство. Установяването и доказването на тяхното отсъствие или наличие е от изключително значение за вземане на правилни и обосновани решения в хода на разследването, включително и за правилното определяне на правната квалификация.

РАЗДЕЛ ВТОРИ „Криминалистическа характеристика“ – в този раздел са разгледани същността и значението на криминалистическата характеристика като обобщена характеристика на основните типични черти и особености, присъщи за изследвания вид престъпления и на типичните взаимовръзки между тях. Споделено е преобладаващото мнение в нашата и чуждата научна литература за нейното значение в криминалистическата литература (Ц. Цеков, Г. Михайлов, Й. Кунчев, В. Недев, И. Видолов, Л.Г. Видонов, Л.Я. Драпкин, Н.А. Селиванов, А.Н. Васильев, Н.П. Яблоков, Р.С. Белкин, В.А. Образцов, Е.П. Ищенко и др.). Подчертана е важноста на изучаването на всичките тези обстоятелства, изпълващи съдържанието на криминалистическата характеристика на разглеждания вид убийства, за определяне на особеностите в методиката за тяхното разследване.

При извършеното емпирично проучване са разкрити и изследвани следните структурни елементи, влизащи в криминалистическата характеристика на убийствата, свързани с прояви на организирана престъпност: **извършите-**

ли на убийството, мотиви за извършване на убийството, начини за подготовка на убийството, начини и средства за извършване на убийството, начини за прикриване на убийството, жертва на убийството, място на убийството и време на убийството.

В **точка 1** на този раздел е направена типологизация на **извършителите** на изследваните убийства, като е разработен криминалистическият им профил, базиращ се на обобщените резултати от проведеното емпирично изследване. Типологизацията на извършителите е разгледана като етап от процеса на тяхното познание, имаща за цел да разкрие типичните им особености, които имат значение за дейността по разследване и разкриване на престъплението. Критерий за нейното изграждане е ролята и степента им на участие в извършеното убийство. Въз основа на това са разкрити три типа извършители: **непосредствен извършител, посредник и поръчител**. Типологизирането на извършителите е от значение при определяне тактиката на разследване и при провеждане на отделните действия с участието на обвиняемите. Извършен е и сравнителен анализ между отделните типове извършители, като са открити типичните им криминалистическо значими страни и най-често проявяващите се типични връзки с други елементи на престъплението.

В **точка 2** са изследвани **мотивите** за извършване на разглежданите убийства по отношение на всеки от типовете извършители. Установено е, че доминиращият мотив за извършване на убийство при непосредствения извършител и посредника е користният мотив, за разлика от този на поръчителя, който е свързан преди всичко с взаимоотношенията, които съществуват между него и жертвата по повод на професионалната им дейност и то най-вече престъпна такава. Данните за мотивите на типовете извършители могат да бъдат

ползвани като ориентир в хода на разследването при неразкрити убийства за установяване съпричастността и ролята на участниците в тяхното извършване, както и за прогнозиране поведението и позициите на типовете извършители в хода на разследването, което е от значение за криминалистическата тактика и методика.

Точка 3 е посветена на **начина на извършване на престъплението**, като взаимно свързан комплекс от **действия по подготовка, по самото извършване и по прикриване на убийството**. Всеки един от тези елементи е разгледан поотделно с цел разкриване на спецификите, имащи криминалистическо значение. Данните от изследването показват, че при всички изследвани случаи е налице съчетание от сериозно планирани (и то в рамките на един сравнително дълъг период от време) и добре организирани действия по подготовка, което е и една от основните им отлики от убийствата, извършвани на битова основа.

Най-често, в 88,37 на сто от изследваните дела, е установено, че са извършени чрез използването на огнестрелни оръжия, а в останалите 11,63 чрез използването на взривни устройства. Установено е, че върху избора на начина и средствата за извършване изключително влияние има престъпният опит на непосредствения извършител, превърнал се в трайни негови навици и умения. Обоснован е и извода, че наред с подготовката друга основна криминалистическо значима черта на изследваните убийства е предприемането на редица предварителни действия по прикриване участието на извършителите в тях.

В заключение е обобщено, че криминалистическото изследване на начина на извършване на разглежданите убийства сочи за една сложно-организирана колективна дейност, информацията за която има голямо значение за разследването

им, а оттам и за разкриване на извършителите.

В точка 4 е изведен типичният профил на **жертвата** на изследваните убийства. Обърнато е внимание, че още в началния етап на разследването тя е известна, което дава възможност за нейното изучаване като източник на информация за неизвестните обстоятелства по делото. Накрая е обоснован извода, че взаимовръзката между поръчителя и жертвата, тяхното преплитане на интереси, междуличностните им отношения и професионалната им насоченост, най-вече престъпна такава, оказват влияние върху процеса на виктимизация при тези убийства. Типичното тук е, че въпросните взаимоотношения между тях не са възникнали внезапно, непосредствено преди убийството, а са се развили в сравнително продължителен период от време.

В точка 5 на Раздел втори е разгледан въпроса за **мястото и времето на престъплението** като структурни елементи в криминалистическата характеристика на престъплението. Подчертано е тяхното значение с оглед криминалистическото познание.

Очертана е двупосочната връзка, която съществува между избора на място за извършване на убийството и използваните начин и средства за неговото осъществяване. В този смисъл мястото на убийството е изучено в два аспекта: като място, обусловено от неговото естество и връзка с жертвата и като място, което е заемал непосредствения извършител спрямо жертвата в момента на извършване на убийството, проявяващо се като разстояние, дистанция между тях. Анализът на данните от изследването показва, че мястото се избира предварително, съобразено с навиците на жертвата и маршрута ѝ на придвижване. Отчетено е, че този факт е свързан със сериозната предварителна подготовка, присъща за разглежданите убийства, както и с предварително планираните начини за прикриване.

Разкрити са специфичните времеви характеристики на престъплението. Първо то е разгледано като конкретно време на извършване на убийството – част от денонощието и часови интервал. Второ като времеви период, отразяващ хронологията на престъпния акт и неговата продължителност. Обобщено е, че реализирането на изследваните убийства преминава през един сравнително продължителен период от време, което е свързано със сложния им механизъм на извършване. Хронологията на престъпния акт при тях и продължителността на извършването им са свързани с редица действия по подготовка, извършване и прикриване, осъществявани от повече от един извършител. Това са престъпления, чието решение за извършване не се е оформило непосредствено преди това, а е плод на дълго и предварително обмисляне.

Изводи: Резултатите от проведеното емпирично изследване сочат, че убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи се характеризират с криминалистическо значими особености, които ги различават от другите видове убийства и престъпления. Тези специфики се отнасят до начина за подготовка, извършване и прикриване на престъплението, до извършителите и жертвите на престъплението, до мястото и времето на престъплението, които имат типични характеристики, зависимости и взаимовръзки помежду си. Изследваните престъпления се характеризират с ясно изразен етап на предварителна подготовка на престъплението и прилагането на действия по прикриване участието на извършителите.

Резултатите от изследването показват съществуването на организационни особености, свързани с продължителния период от време за тяхното осъществяване. Наред с това мотива у извършителите също е свързан с продъ-

лжителен период от време за неговото формиране, както и типични причини, водещи до вземане на решението и участието в неговото реализиране. Установяването на всичките тези типични характеристики на престъплението дава възможност да бъде изграден научно-информационен модел за типичните, криминалистическо значими страни на престъплението, както и да се разработят криминалистически препоръки за по-ефективна работа по разследване и разкриване на изследваните убийства.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ „Образуване на досъдебното производство и провеждане на разследването“ – в този раздел са представени въпросите, свързани с образуването на досъдебното производство и организацията по разследването при делата за убийства, свързани с организирани престъпни групи.

В **точка 1** на този раздел са изследвани особеностите с оглед **образуването на досъдебното производство** – типичните законни поводи за образуване на наказателното производство; източника, от който произлиза законния повод; неговата съдържателна страна; тактическите и процесуалните особености, които произтичат от него.

Данните от изследването показват, че при разглежданите убийства най-често срещаният законен повод за започване на разследване са съобщенията до органите на досъдебното производство за извършено убийство или опит за убийство. Източници, от които произлизат тези съобщения са: свидетели-очевидци на деянието, роднини/близки на жертвата, служители на медицински заведения, където жертвата е откарана за оказване на спешна медицинска помощ, други лица, които са открили жертвата или самата жертва, непосредствено след нападението срещу нея. В тази връзка е обоснована съществуващата зависимост между обективните

условия, лицата подаващи съобщението и начина на започване на досъдебното производство. Въз основа на установените данни отново е потвърден факта, че най-често делата не се квалифицират по текста на чл. 116, ал. 1, т. 10 НК, а по основния или по някой от другите квалифицирани състави, тъй като квалифициращото обстоятелство, определящо престъпния състав, се установява едва след извършване на някои първоначални действия по разследването.

Изтъкнато е, че в преобладаващата част от изследваните дела досъдебното производство е започнато в условията на чл. 212, ал. 2 НПК, т.е. със съставянето на протокола за първото действие по разследването, което в случая е оглед на местопроизшествие.

В точка 2 са разкрити типичните първоначални и последващи следствени ситуации. Установено е, че в началния етап на разследването се проявяват две типични следствени ситуации. **Първата** – фактът за извършеното убийство е установен веднага след неговото извършване и **втората** – фактът за извършеното убийство не е установен веднага след неговото извършване.

Разкрити са особеностите на тези две следствени ситуации. Първата следствена ситуация се явява по-благоприятна от криминалистическа гледна точка. Тя се развива в обстановка и време близки до тези на извършеното убийство, което предоставя възможност на разследващите за откриване и запазване на следи, за установяване на факти и обстоятелства, касаещи разследването, за издирване на лица, имащи отношение към убийството. За втората следствена ситуация е характерно, че тя се развива на един по-късен етап след извършване на убийството, което я прави и по-неблагоприятна за разследването. Поради отдалечеността във времето първоначалната информация при нея е непълна и недостатъчна,

създава се възможност за унищожаване и изменение на следи, за укриване на извършителите, както и на връзката им с убийството.

Представени са и трите типични следствени ситуации, формиращи се в последващия етап от разследването, както и техните особености. **Първата** – след проведените първоначални действия не са установени и задържани извършителите на убийството, **втората** – след проведените първоначални действия по разследването е установен участник в извършеното убийство, но той не е задържан и **третата** – след проведените първоначални действия по разследването са установени и задържани един или няколко участници в убийството.

В точка 3 е разгледан въпросът за **версиите при разследването**. Направен е кратък преглед на същността и значението на версията като основен познавателен метод в процеса на разследване на престъплението. Разгледани са някои особености на делата за убийства, свързани с организирани престъпни групи, при използването на версии. На тази основа са разработени някои типични версии за разследване на разглежданата категория дела, които се основават на резултатите от извършеното емпирично проучване.

Обоснован е извода, че правилната организация на разследването и разкриването на обективната истина налага още в началния етап на разследването по тези дела да бъде изградена и версия за убийство, извършено по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група. Това би дало възможност при извършване на първоначалните действия да не бъде пропуснато събирането на доказателства, които имат отношение към доказване връзката на убийството с организираната престъпна група. В този смисъл са посочени и типичните признаци при проявлението, на които изграждането на такава обща версия за убийство, извършено

по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група ще е основателно.

Подчертано е значението, което има изучаването на личността на жертвата и най-вече разкриването на нейната дейност при издигането на версии по отношение на изследваните убийства. Наред с другите източници за изграждане на версии е аргументирана и възможността за издигането на версии по аналогия.

Точка 4 на Раздел трети е посветена на дейността по **планиране на разследването**. Планирането е разгледано като основен организационно-тактически метод, осигуряващ най-целесъобразна организация на разследването. Екипният метод е изведен като основен ефективен метод на работа при изследваните убийства, тъй като фактическата им сложност и специфики изискват добро взаимодействие и координация между органите на досъдебното производство и оперативно-издирвателните служби на МВР.

Разработени са два основни тактически подхода за разкриване на обстоятелствата, подлежащи на доказване, пречупени през характерните за тези престъпления следствени ситуации, като е изтъкнато използването им в съчетани, едновременно. Изброени са произтичащите задачи и тяхната последователност на отделните етапи от разследването

Акцентирано е върху методическото и познавателното значение, което има изготвянето на писмен план на разследването при тези дела, предвид фактическата им сложност.

***Изводи:** Образуването на досъдебното производство и дейността по разследването при изследваните убийства се характеризират с индивидуални особености, произтичащи от типичните законни поводи за образуване, техните източници и съдържание, сложния механизъм на осъществяване на деянието, следствената ситуация, в рамките на*

която се извършва разследването и др. Всичко това предполага и съответен, съобразен с тях тактически подход, от позицията на който единствено може да се гарантира обективното, пълно и всестранно разследване.

Резултатите от изследването показват съществуването на редица трудности, с които се сблъскват органите на досъдебното производство. Те произтичат от необходимостта в кратки срокове едновременно да бъдат извършени множество действия по разследването. Съществуват слабости, произтичащи от неправилната тактическа организация, планиране на разследването и провеждане на отделни процесуални действия, а също и трудности в анализирането и работата с голямото количество информация, събрана в процеса на разследването и оперативно-издирвателната дейност. Преодоляването и ограничаването въздействието на тези трудности може да бъде постигнато чрез задълбоченото изследване на процесуалната практика и предлагането на модели за усъвършенстване на организационно-тактическите аспекти на разследването. Проведеното проучване представя редица тактически препоръки, отнасящи се към образуването на досъдебното производство, следствените ситуации, изграждането на версии, планиране на разследването и др.

РАЗДЕЛ ЧЕТВЪРТИ „Тактика на някои типични действия по разследването“ – в този раздел е обърнато внимание на тактическите аспекти с оглед извършването на някои типични за изследвания вид престъпления действия по разследването.

В **точка 1** на този раздел са разгледани тактическите особености при извършването на **оглед на местопроизшествие**. Направен е кратък преглед на огледа на местопроизшествие като способ на доказване и е разкрита неговата същност.

Представено е мнението на някои автори в криминалистическата литература, разглеждащи тази проблематика, макар и да не е открита принципна разлика между тях (Ц. Цеков, В. Образцов, Р.С. Белкин, Г. Михайлов, И. Боев, А.А. Топорков А.Н. Васильев, И. Вакарелски, Й. Кунчев, Р. Беленски, Брус Бърк и Джон Хорган).

Резултатите от изследването сочат, че в 91,49 на сто от проучените дела досъдебното производство е започнало именно с извършването на оглед на местопроизшествие като типично първоначално и неотложно действие по разследването. Освен важно процесуално значение като действие, поставящо началото на наказателния процес (в хипотезата на чл. 212, ал. 2 НПК), е подчертано и неговото познавателно значение за изясняване на фактите, имащи отношение към предмета на доказване. При тези дела огледът на местопроизшествието има за цел не само събирането на следи от извършеното убийство, но и установяването на факти и обстоятелства, сочещи съпричастност на организирана престъпна група към неговото извършване (брой на лицата, участвали в убийството, характер и функционално разпределение на ролите между тях, престъпния опит на извършителите, използваните начини и средства за извършване на убийството, предприетите мерки за подготовката и прикриването му и др.).

Наред с това е достигнато до заключение, че при неговото извършване освен спазването на общите тактически и процесуални изисквания, следва да се отчитат и особеностите на разглежданата категория дела. В тази връзка от значение е създаването на добра организация по запазване на местопроизшествието, по планиране на предварителната му подготовка и по правилното му извършване. Изтъкнато е, че провеждането на огледа на местопроизшествие при този вид убийства представлява един сложен продължителен процес,

изискващ съсредоточеност на екипа, добра организация и взаимодействие между участниците му.

Разгледани са тактическите аспекти на действията на местопроизшествието преди пристигане на екипа, който следва да извърши огледа. Обоснован е извода, че предвид засиления обществен интерес към тези убийства се налага органите на МВР, охраняващи местопроизшествието да създадат необходимата организация за охрана, включваща недопускането на външни лица, пунктове и коридор за влизане и излизане от местопроизшествието, места за логистично осигуряване и др., които да гарантират неговото ефективно провеждане.

Внимание е отделено на подготовката на огледа като основен стадий, предхождащ неговото същинско извършване. Подготовката на огледа обхваща два етапа: подготовка непосредствено след получаване на съобщението за извършено убийство, преди отиване на местопроизшествието и подготовка след пристигане на местопроизшествието. Първият етап е свързан преди всичко със събиране на възможно най-пълна информация за извършеното убийство, задълбочено запознаване и анализиране на данните, съдържащи се в полученото съобщение за извършено убийство, в сформиране на екипа, който ще извърши огледа, в осигуряване на необходимите технически средства, които ще бъдат използвани, в организиране на първоначалните действия на полицейските органи.

Вторият етап на подготовката включва събирането на предварителна информация на самото местопроизшествие от различни източници –полицейските служители, запазили местопроизшествието, представителите на оперативните служби, очевидци на убийството, ако има такива и др., което би осигурило необходимата целенасоченост и задълбоченост

при изследване на местопроизшествието. Към този етап на подготовката също така се отнасят избора на поемни лица, ревизирането на границите на местопроизшествието, ако се налага, провеждането на инструктаж на участниците.

Отбелязано е, че същинският оглед преминава през два стадия – обзорен и изследователски. При обзорния стадий се взема решение за тактиката и способа на провеждане на огледа. Обоснован е извода, че при разследването на тези убийства, огледът не бива да се концентрира само върху трупа. Важно е територията на местопроизшествието да се изследва в широки граници, тъй като доста често извършителят изхвърля оръдието на престъплението в близост до мястото на извършването му, като са установени и случаи, в които в стремежа си по-бързо да се оттегли от мястото на извършване на убийството изпуска оръжието на самото местопроизшествие или в близост до него.

Възлово значение в етапа на изследователския стадий на огледа на местопроизшествие има определянето на мястото, откъдето са възпроизведени изстрелите (в случаите, в които убийствата са извършени чрез огнестрелно оръжие), защото там се откриват едни от най-важните следи и предмети: огнестрелно оръжие, гилзи, боеприпаси, лични вещи (ръкавици, маска, перука, постелка и др.), угарки от цигари, остатъци от храна и напитки и др. Изтъкнато е, че участието в тези случаи на специалист-технически помощник със специални знания от областта на балистиката е задължително, макар че в закона то не е императивно уредено.

Очергани са общите изисквания при огледа на местопроизшествия, свързани с взривявания.

Отчетена е възможността за събиране на одорологични следи, микроследи, електронни следи. Изведена е необходимостта от извършването на допълнителен оглед на местопроизшествието.

Разгледан е въпросът за начините за фиксиране на резултатите от огледа на местопроизшествие. Наред с протокола, фотоснимките, видеозаписа, схемите, плановете и скиците е отделено внимание и на съвременните начини и методи за фиксиране на резултатите от огледа на местопроизшествие, каквато е технологията за интегриране на дигитализирани доказателства върху триизмерен образ, заснет с лазерен скенер.

Накрая в тази точка е акцентирано върху значението на оперативно-издирвателните дейности по време на огледа. Подчертано е информационното им осигуряване на огледа, изразяващо се в откриване на следи и предмети, свързани с извършеното убийство, провеждане на заградителни мероприятия, откриване на очевидци и др., което гарантира неговата оперативност и задълбоченост и обезпечава извършването на последващите действия по разследването.

В точка 2 са разкрити тактическите особености при **огледа на труп**. Направен е кратък преглед на процесуалната му същност. Изяснени са обстоятелствата, които следва да се установят с неговото извършване. Посочено е, че в практиката се е наложило трупът на дадено лице, който вече е огледан на местопроизшествието, задължително да бъде обект и на самостоятелен оглед. Последният обикновено се извършва в медицинско заведение (секционна зала на Съдебна медицина), където едновременно с него се извършва и изследване, обслужващо съдебномедицинската експертиза.

Подчертана е установената хронологична последователност на статична и динамична част на огледа, независимо от това дали трупът е обект на самостоятелен оглед или се изследва при огледа на местопроизшествие. Към статичната част на огледа на труп са отнесени: изучаване мястото около трупа, установяване разположението на трупа спрямо заоби-

калящите го обекти, изучаване позата на трупа, изследване общото му външно състояние и това на неговите дрехи, както и на следите, които са разположени по откритите части на тялото и дрехите му.

Динамичната част на огледа на труп е свързана с огледа на т.нар. „ложа на трупа“, събличане и оглеждане на дрехите на трупа с цел търсене на следи по тях от престъплението, търсене и откриване на следи по закритите части на тялото на трупа, както и в тялото му на обекти от средствата, с които е извършено убийството (проектили, парчета метал и др.).

Подложено е на критичен коментар наложилото се в практиката предаване на откритите в тялото на трупа обекти от съдебния лекар на разследващия орган с протокол за доброволно предаване. От тази позиция е обоснован извода тяхното осигуряване като доказателствен материал по делото да се извършва посредством описването им или в протокола за извършения самостоятелен оглед на трупа, или в протокола за изготвената съдебномедицинската експертиза. Това трябва да бъде така, защото тяхното установяване и събиране е станало в рамките на извършването на тези две действия, което ги прави част от доказателствения материал по тях и отразяването им трябва да стане именно в някой от техните протоколи.

Разгледан е въпросът за фиксирането на резултатите от огледа на трупа като част от протокола за оглед на местопроизшествието и/или като отделен протокол при самостоятелен оглед на трупа и са формулирани препоръки за начините за описване.

В заключение е отделено внимание на погребването на трупа като са анализирани и подкрепени някои практически прийоми – разрешението на прокурора за погребение да е обвързано с едно предхождащо го становище на водещия

досъдебното производство разследващ орган и в постановлението, с което разрешава погребението изрично да се отбелязва, че същото следва да се извърши на територията на страната, без кремиране, като разследващите органи изрично бъдат информирани/уведомени от близките на починалия за местонахождението на гроба.

Точка 3 е посветена на тактиката за провеждане на **разпит на свидетел**. Разкрита е същността на свидетелските показания и процесуалния статут на свидетеля в наказателното производство.

От проведеното проучване е установено, че при всички дела в хода на разследването са разпитани множество свидетели, чиито показания съставляват голям обем от материалите по тях. Така показанията на свидетелите се явяват основен доказателствен източник при изследваните убийства, поради което този способ на доказване е широко приложим при тяхното разследване.

В същото време е подчертана необходимостта от защита на свидетелите във връзка със свидетелстването им по тези дела с цел да се препятства негативното въздействие, което пряко или косвено участниците в убийството биха оказали върху тях. Изхождайки от тази позиция, специално внимание е обърнато на разпита на свидетел с тайна самоличност като специфичен доказателствен инструмент при разследването на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. Изтъкнато е, че чрез показанията на тези свидетели могат да бъдат изяснени редица обстоятелства от предмета на доказване по разглежданата категория дела, които не могат да бъдат установени с други средства. Това налага към техния разпит да се подхожда след задълбочена подготовка, без шаблонен подход и с ясен тактически замисъл. Ето и защо подробно

са очертани спецификите, присъщи за отделните етапи от разпита на свидетел с тайна самоличност – вземането на защитната мярка „запазване в тайна на неговата самоличност“; особения ред за призоваване и осигуряване на явяването му пред органите на наказателното производство; недопускане разкриването на самоличността му, което включва и недопускане на въпроси, отговорите на които могат да доведат до неговото разкриване и идентифициране; изискването да не се разпитва публично; прилагането и на писмената форма на разпита, когато въпросите се задават от лицата, нямащи достъп до свидетеля; възможността този разпит да бъде извършен чрез видеоконференция при промяна на образа на свидетеля или телефонна конференция при промяна на гласа му; забраната за провеждането на очна ставка с участието на такъв свидетел; вписването в протокола само на идентификационния му номер и прилагането към материалите по делото на преписи от протоколите му за разпит, без неговия подпис; допускане използването на видеозапис и звукозапис като начини за фиксиране на разпита само съответно при промяна на образа на свидетеля и при промяна на гласа му.

Данните от изследването сочат, че в практиката по дела за убийства, свързани с организирани престъпни групи, почти винаги разпитът на свидетели със запазена в тайна самоличност, провеждан в етапа на досъдебното производство се извършва пред съдия, което се явява една гаранция, както за защита интересите на обвиняемия, така и на свидетеля особено по отношение последващото му участие в наказателния процес.

Извършена е типологизация на свидетелите. Разкрити са четири групи свидетели въз основа на фактите, които се установяват чрез техните показания и особеностите в тактичния подход при провеждането на разпита: 1) пострадал; 2)

свидетели-очевидци на извършеното убийство; 3) близки на жертвата; 4) свидетели, осведомени за организираната престъпна група, свързана с убийството. Изяснени са типичните обстоятелства, които се установяват от разпита на отделните категории свидетели, тяхното отношение към разследването и са формулирани някои тактически препоръки за ефективното им провеждане.

Точка 4 е посветена на **разпита на обвиняем.** Разглеждана е същността на обясненията на обвиняемия и особеностите в процесуалния му статут.

Данните от изследването показват, че най-често срещаните позиции на обвиняемите по тези дела са: отказване даването на обяснения, отхвърляне на вината, даване на неверни или противоречиви обяснения и едновременно с тях пряко или косвено предприемане на действия по активно възпрепятстване на разследването. Всичко това налага при тези дела да бъде извършена задълбочена подготовка за провеждането на разпит на обвиняем, което би повишило информационната му стойност, респ. значението му за разследването.

Извършването на разпит на обвиняем преминава през няколко взаимосвързани стадия: подготовка, провеждане и фиксиране и оценка на резултатите.

Разкрито е значението на подготвителния стадий за законосъобразното и тактически издържано провеждане на това действие. Представени са стъпките в процеса по подготовка на разпита: анализиране на съществуващите по делото доказателства и информацията от оперативно-издирвателните органи на МВР; проучване личността на разпитвания; изучаване на взаимоотношенията в организираната престъпна група, за която се предполага, че е „поръчала“ убийството; определяне предмета на разпита; определяне времето за провеждане на разпита; изготвяне на план за неговото провеждане

не.

Обърнато е внимание на някои специфики, характерни за отделните криминалистически типове извършители. Разкрити са особеностите на тяхното поведение, отношение към разследването и защитните позиции, които заемат.

Процесуалното поведение на обвиняемия по тези дела в голяма степен е детерминирано от поведението на останалите обвиняеми, както и на участниците в организираната престъпна група. Отчитайки тези фактори органите на досъдебното производство следва да изградят правилната тактическа линия на разпит, изразяваща се в ограничаване въздействието на негативните фактори и създаване на възможност за проявление на тези от тях, които да съдействат за разкриване на обективната истина по делото.

Изтъкнато е значението на разпита на обвиняем по отношение, на който по реда на Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство е взета мярка за защита. Тези лица от една страна са обвиняеми, които правят самопризнание, а от друга спрямо тях се прилагат правилата за разпит на свидетел с тайна самоличност, визирани в чл. 141, алинеи 1–3 НПК.

Установено е, че най-често обясненията на обвиняемите по тези дела, в случай, че дадат такива, имат характера на алиби, което трябва да бъде проверено в хода на разследването. За тази цел е необходимо да се проведат съвместни действия с оперативно-издирвателните органи на МВР, което би осигурило бързата, ефективна и обективна проверка на получените обяснения.

В **точка 5** на Раздел четвърти са изследвани тактическите особености при **назначаването на експертизи**. Очертан е кръгът от най-често назначаваните експертизи по тази категория дела: съдебномедицински, криминалистически,

съдебнобиологични, технически, съдебнопсихологически, съдебнопсихиатрични и химически.

Разгледани са основанията за назначаване на отделните видове експертизи. Възприето е принципното положение, че това е продиктувано от необходимостта от специални знания, с помощта на които да бъдат изяснени определени обстоятелства по делото.

В резултат на анализа на процесуалната практика е изведена криминалистическа препоръка по отношение на съдебномедицинската експертиза на труп или трупни части, изразяваща се в назначаването ѝ на вещото лице – съдебномедицински експерт, който е присъствал при огледа на местопроизшествието, където е открит трупа. Това има практически смисъл, тъй като непосредствените му впечатления от обстановката на местопроизшествието са от значение за пълнотата и правилността на експертното му изследване. Тук е подчертана и целесъобразността на предоставянето на вещото лице наред с обектите подлежащи на изследване и на всички други материали по делото, които съдържат информация относно трупа (протокола за оглед, фотоалбума, видеозаписа, скицата от извършения оглед и др.). Това би подпомогнало експертното изследване.

Използването в 88,37 на сто от изследваните дела на огнестрелно оръжие като средство за извършване на убийството, извежда съдебнобалистичната експертиза, като една от основните видове криминалистически експертизи назначавани по тях.

Отделено е внимание на одорологичната идентификация на миризма, предвид специфичния обект на изследване – миризма и факта, че той се изследва с помощта на обучено за целта куче. Поначало това криминалистическо идентификационно изследване има своето значение с оглед издигането

на различни версии, които се проверяват чрез провеждането на действия по разследването и тяхната достоверност може да се установи със събраните доказателства и доказателствени средства, въз основа на които да се направи несъмнен извод за изследваните обстоятелства.

Разгледан е проблемът за определяне вида на назначаваните експертизи с оглед организационната им форма, под която да бъдат извършени. В тази връзка е изтъкнато, че при разглежданата категория дела е тактически правилно и целесъобразно да се постановява извършването на комплексни експертизи, при които по отношение на един изследван обект се използват знания от различни научни области. Обсъдени са основанията за това и са дадени някои примери.

Данните от изследването сочат, че назначаването на колективни експертизи най-често се налага по отношение на съдебномедицинските експертизи на труп или трупни части, на съдебнопсихиатричните и съдебнопсихологичните експертизи.

Изследвани са тактическите особености при определяне времето за назначаване на експертизи. При решаването на този въпрос следва да се изхожда от естествената логика на процеса за събиране на доказателства, като се отчита наличието на нужните обекти и материали за изследване, необходимостта от по-продължително време за извършване на някои експертизи или от незабавно назначаване на някои от тях. В тази насока са формулирани някои препоръки, чрез които да бъде гарантирана тактическата и познавателната страна на разследването.

Разгледани са въпроси, свързани с определяне на обектите на отделните видове експертизи, назначавани по тези дела. Описани са и типичните задачи, които могат да бъдат решени чрез тяхното назначаване.

***Изводи:** Извършването на типичните действия за събиране и проверка на доказателства при тази категория дела разкрива редица особености, които са обусловени от особеностите на доказателствения материал, който се събира, добрата предварителна подготовка за извършване на деянието, поведението на съпричастните към престъплението лица, противодействието в хода на разследването, прилагането на начини за прикриване на извършителите и др. Разкриването на тези особености, дава възможност да бъдат разработени научнообосновани тактически правила и препоръки по отношение провеждането на отделните типични действия по разследването. По своята същност те представляват обобщен и проверен в практиката опит, преминал през съдебната проверка, чието използване може да повиши ефективността на способите на доказване, а оттам и на цялостния процес по разследване. В тази връзка като благоприятстващи разследването при разглежданата категория дела са изведени процесуални институти като запазване в тайна самоличността на свидетелите и осигуряване защита на застрашени във връзка с наказателното производство лица по реда на Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство.*

В ЗАКЛЮЧЕНИЕТО е подчертано значението, което настоящата дисертация има за теоретичното обогатяване на криминалистическата наука и за усъвършенстване на практиката на органите на досъдебното производство при разследването на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. Също така е направено обобщение на изводите и са изведени основните научни и научно-приложни приносни моменти на дисертацията.

III. ОБЩИ ИЗВОДИ

Резултатите от дисертационния труд дават основание да се обосноват следните **изводи**:

1. Настоящото дисертационно изследване представлява частна криминалистическа методика за разследване на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. С него се прави опит да се изследва многостранно и задълбочено един актуален за нашето съвремие проблем, какъвто е дейността по разследването и разкриването на убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи.

2. Убийствата, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи притежават специфични криминалистически значими черти. Те са обобщени в криминалистическата характеристика на този вид престъпления и представляват научно-информационен модел на типичните им свойства, като система от обективно и субективно детерминирани действия, участниците в престъплението (извършител и жертва), обективна обстановка и закономерни връзки и отношения между тях, предназначена за целите на разследването. Данните, съдържащи се в криминалистическата характеристика могат да послужат, за да обогатят информационно сложния процес на разследване. Те имат научен и практико-приложен характер, посредством възможностите, които предоставят за установяване на неизвестни обстоятелства по делото, чрез изграждане на версии, планиране на разследването и избор на тактическите методи при извършване на отделните способности на доказване.

3. Резултатите от дисертационния труд потвърждават значението на частната криминалистическа теория за престъплението и обогатяват научното познание в тази об-

ласт с нови емпирични факти, които дават тласък в развитието на криминалистическата теория. Те разкриват и доказват връзката между емпиричните данни, събрани от изследването на практиката на съда и органите на досъдебното производство и тяхното значение за разработване на методически инструментариум, като аргументират необходимостта от научни изследвания в тази област за усъвършенстване на процесуалната практика. Наред с това получените резултати доказват съществуването на корелационни зависимости, които имат общо теоретично значение за учението за извършителя, жертвата, начина на извършване на престъплението. Проведеното изследване доказва съществуването на връзки и зависимости между жертвата и извършителя, които обуславят избора на начин и средства за извършване и прикриване на престъплението – от една страна и мотивите и целите за извършване на престъплението – от друга.

4. Разследването на убийствата, свързани с прояви на организирана престъпност следва да почива на тактически правила и организация, при която да се отчитат не само особеностите на разглежданите престъпления, но и типичните следствени ситуации, с които се сблъскват разследващите. Това налага провеждането на разследване посредством екипния метод, взаимодействие с оперативно-издирвателните органи, съобразяване с изведените тактически правила и препоръки при извършване на действията по разследване и използването на процесуални институти, които допринасят за създаването на правилна тактическа организация.

IV. НАУЧНИ И НАУЧНОПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Резултатите от проведените в съответствие с целта и задачите на дисертационния труд теоретични и емпирични изследвания се свеждат до следните **научни и научноприложни приноси**:

1. Дисертационният труд е първото по рода си самостоятелно криминалистическо изследване в нашата страна по темата и допринася за развитието на теоретични въпроси, свързани със структурата и разработването на криминалистически методики.

2. За първи път се разработва криминалистическа характеристика на убийствата, свързани с организирани престъпни групи, която е базирана върху емпирична основа от изследвани наказателни дела, намиращи се на производство или приключили с присъди или спрени. Представени са и са проучени нейните структурни елементи. В тази връзка са разкрити и изследвани криминалистическо значимите особености на извършителите и жертвата; начините на подготовка, извършване и прикриване; спецификите на средството, времето и мястото на извършване.

3. В дисертацията за първи път подробно са изследвани тактическите аспекти при образуване на наказателното производство при делата за убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. Представени са типичните следствени ситуации и е предложена най-оптималната последователност при решаване на техните задачи. Разгледани са особеностите на отделни типични действия по разследването и са предложени тактически препоръки, касаещи тяхното провеждане.

4. На база анализа на криминалистическата литература и резултатите от емпиричното изследване са направени теоретични обобщения.

V. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Особенности в предмета на доказване при разследване на убийства, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирани престъпни групи. С., АМВР, Бюлетин факултет „Полиция“, бр. 35, 2016, ISSN 1312-6679.

2. Ефективно разследване на убийства, извършени от организирани престъпни групи – гаранция за една по-надеждна съвременна среда за сигурност. С., УНСС, Сборник доклади от докторантска научна конференция, 2016, ISBN 978-954-644-861-3.

3. Разпит на свидетел с тайна самоличност – специфичен доказателствен инструмент при разследването на убийства, свързани с организирани престъпни групи. С., АМВР, Сборник доклади от Международна научно-приложна конференция „Приложни аспекти в превенцията, разкриването и разследването на престъпления“ – гр. Пловдив (15-17.03.2016 г.), 2016, ISBN 978-954-348-137-8.

4. Специфики в огледа на местопроизшествие при разследването на убийства, свързани с организирани престъпни групи – доклад изнесен на международно специализирано изложение Секюрити Експо 2016, Интер Експо Център, гр. София (16.03-19.03.2016 г.).

VI. ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ

1. Индивидуални и екипни тактически действия на полицейските служители при спазване на човешките права. Казуси. С., АМВР, в съавторство, с. 9-11 (Българо-швейцарска програма за сътрудничество).

SUMMARY

**MURDERS CARRIED OUT
BY ORDER OR IMPLEMENTING A DECISION OF
ORGANIZED CRIME GROUPS**

This dissertation thesis is a complete self-criminological study of murders associated with organized criminal groups and the activities of investigative bodies in their investigation and disclosure.

The aim of the dissertation is the development of a private forensic methodology for investigating and revealing murders committed by order or implementing a decision of organized criminal groups.

In Section One “Evidence of Investigation of Murders Committed By Order or Implementing a Decision of Organized Criminal Groups”, attention is drawn to the nature and importance of the set of circumstances to be established and proven in the structure of the forensic methodology.

In Section Two “Criminalistic Characteristics”, the essence and importance of criminological characterization are examined as generalized characteristics of the main typical features and peculiarities inherent in the investigated crime types and the typical interrelations between them. The research of all these circumstances, completing the contents of forensic characteristics of the type of murders, determines the peculiarities in the methodology of their investigation.

The peculiarities of the pre-trial proceedings in the cases of murders related to organized crime groups; typical initial and follow-up investigative situations; typical versions of the investigation and investigation planning were investigated in Section 3 “Pre-trial proceedings and conducting the investigation”.

The tactical aspects of some of the investigative actions

typical of this kind of crime were addressed In Section Four “Tactics of Some Typical Investigative Actions”. Emphasis is given to the importance of interrogating a witness with a secret identity as a specific evidence tool when investigating murders associated with organized crime groups.

The present dissertation thesis has theoretical and practical significance and is oriented towards the needs of procedural practice. It aims at drawing the attention to the main theoretical and practical features of murders associated with organized crime and the activities of their investigation and disclosure.

